

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Narod, koji se određuje ma i jedne
stope krvlju i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dostojan
da se nazivlje narodom

OBVEZATAN ODGOJ DJECE U DJEČJIM ZABAVIŠTIMA

Svojedobno smo već izvijestili o tome, da je u Italiji novom školskom reformom, poznatom pod imenom školske karte uveden za cijelu državu obvezatan odgoj djece u školskim vrtićima. Sva djeca od 4 do 6 godine života morat će pohađati dječje vrtiće, u kojima će biti od jutra do na večer pod nadzorom učiteljica, u koliko ne bi bili organizirani u fašističkoj dječjoj organizaciji »Figli della lupa« (sinovi vučice). Tom reformom, koja stavlja djete već u najranijoj dobi pod nadzor države pod kojim ostaje kasnije neprekidno dok ne svrši vojnu dužnost, bit će ispunjen jedan od najglavnijih postulata fašističke ideologije, koja oduzima čovjeku njegovu individualnost i postavlja ga u neposrednu ovisnost državne zajednice.

U pograničnim krajevima, u Istri i Goričkoj, te u Južnom Tirolu (u koliko se u dolini Adige ne budu čim prije izvršili nacrti o preseljenju pučanstva) imat će ta reforma svoje posebno značenje. U dječjim vrtićima odgajati će se djeca, hraniti i primati osnovne pouke, učiti prve molitvice i prve pjesmice. Iz vrtića prelaziti će u osnovne škole već sa poznavanjem talijanskog jezika, kojeg do sada prije nego što su pošla u školu nijesu poznavala. U osnovnim će školama dakle napredovati bolje nego do sada, gdje je više od polovice djece, zbog nepoznavanja jezika moralo ponačati po jedan ili više razreda.

Drugi problem, koji se javlja tom reformom je gospodarskog značaja. Isprva će teret novih dječjih vrtića padati na općine i na pokrajine, no finansijski ih podupirati i društvo »Italia Redenta«. Prema reformi bit će te javne korporacije dužne osnovati dječji vrtić u svakom selu, gdje ima najmanje 20 djece i sagraditi posebne zgrade prema propisanom nacrtu. Troškovi za te zgrade koji su bili proračunani na 50.000 lira, povišeni su zbog nastalih prilika i zbog poteškoća oko nabave građevnog materijala, na 70.000 lira. Seoske općine, koje imaju uglavnom mnogo djece, bit će tim izdacima teško opterećene... U goričkoj, puljskoj, riječkoj i tršćanskoj pokrajini ima 800 osnovnih škola. U svakom mjestu gdje su te škole trebat će sada sagraditi i zgradu za dječji vrtić. Budući da do sada već ima u glavnom u većim mjestima, oko 200 dječjih vrtića sa vlastitim zgradama, znači da će sada trebati izgraditi još 600 zgrada za dječje vrtiće, što znači da će istarske općine morati izdati 600x70.000 lira t. j. 42 milijuna lira.

Sve ove podatke vadimo iz tršćanskog »Piccola«, koji se na koncu pita: »Gdje će biti moguće ubrati toliko milijuna? U siromašnim seoskim općinama sigurno ne! Pogotovo neće to biti moguće u onim općinama, u kojima ima više udaljenih sela, pa će trebati sagraditi po dvije i više zgrada za dječje vrtiće«. Svaki dječji vrtić naime mora imati školsku sobu, blagavaonicu, koja će se upotrebljavati i kao dvorana za gombanje, oblačionicu, sobu za učiteljicu, kuhinju, kupaonicu, zahod, peći te električnu instalaciju i vodovod. Ovo posljednje će pogotovo biti teško sprovesti na Krasu i po Istri, gdje nema čisto vode ni za napajanje blaga... Osim toga trebat će nabaviti i odjeću za djecu, no »Piccolo« vjeruje, da će tu brigu preuzeti na sebe sigurno društvo »Italia Redenta«, koja je o tome i do sada vodila brigu, a prima za te svrhe od države milijunske subvencije. Društvo će se vjerojatno bar za prvo vrijeme pobrinuti za dobavu potrebnog broja odgojiteljica.

TALIJANSKA PAŽNJA PATRIJARHU GAVRILU

Beograd — Prigodom nedavne kano-ničke vizitacije patrijarhe Gavrila na Rijeci u tamošnjoj srpsko-pravoslavnoj parohiji, priredile su mu talijanske vlasti svečani doček. Ovih dana posjetio je patrijarhu Gavrila u Beogradu talijanski poslanik na našem dvoru Mario Indelli te mu izručio album fotografija snimljenih prigodom patrijarhovog pohoda na Rijeci. Istodobno mu je izručio pozdrave talijanske vlade kao glavaru srpske pravoslavne crkve

NAVODILA ZA IZSELJEVANJE NEMCEV IZ JUŽNEGA TIROLA

Točen popis postupkov za preselitev — Določila glede oseb

1. Ta navodila veljajo za nemške državljane (Reichsdeutschen) ali za nemške rojake (Volksdeutschen), bivaajoče na ozemlju, navedenem pod točko 2.), ter za nemške rojake po rodu iz tega ozemlja, kakor tudi, glede določenih vprašanj, za nemške državljane, natančneje označene pod točko 23.).

2. Ozemlje (pogodbeno ozemlje), na katero se nanašajo ta navodila, je sledeče:

- a) Bocenska pokrajina;
- b) jezikovno mešano ozemlje Eгна v Tridentski pokrajini;
- c) jezikovno mešano ozemlje Cortina d'Ampezzo v pokrajini Belluno;
- č) jezikovno mešano ozemlje Trbiž v Videmski pokrajini.

3. Povratek je za nemške državljane obavezen.

4. Izselitev je za nemške rojake prostovoljna.

5. Povratek in izselitev se morata izvršiti preko Nemških uradov za izseljevanje in povratek (Amtliche Deutsche Ein- und Rückwanderstellen), ki bodo ustanovljeni v Boznu, Meranu, Bressanone (Brixen), Brunico, Vipitenu, kakor tudi po potrebi drugod. Glavni urad za izseljevanje in povratek bo ustanovljen v Boznu. Njemu bodo podrejene vse podružnice.

6. Nemški državljani si lahko svobodno izberejo svoje bivališče v Nemčiji. Za nemške rojake bo predvidoma preiskrbljena kolikor mogoče skupna naselitev.

7. Povratek nemških državljanov naj bi se načeloma izvedel tekom treh mesecev, računajoč od dneva objave teh navodil. Nemški državljani, ki imajo posestva, bodo odpotovali šele tedaj, ko bo v Italiji izplačan izkupicek od prodaje njihovega premoženja.

8. Nemški rojaki, ki odpotujejo v Nemčijo in ki hočejo pridobiti nemško državljanstvo, bodo istotako odpotovali šele tedaj, ko bo v Italiji vnovčen izkupicek od prodaje njihovega premoženja. Vsi nemški rojaki, za katere veljajo ta navodila, morajo do 31. decembra 1939 položiti pri svoji domovinski občini (Comune di origine) obvezno in končnovejavno izjavo, s katero se prostovoljno in brez vsakega tujega vpliva odločijo, da ohranijo italijansko državljanstvo, ali da si hočejo pridobiti nemško državljanstvo in odpotovati v Nemčijo. Ako v kraljevini Italiji živeči nemški rojaki ne podajo te izjave v določenem roku se to smatra kot njihova končnovejavna želja, da hočejo ohraniti svoje italijansko državljanstvo.

9. Nemški rojaki, ki so se odločili za izselitev, vložijo nato pri Uradu za izseljevanje, ki je pristojen za njihov okoliš, na predpisanem obrazcu formalen predlog za izselitev v Nemčijo in za pridobitev nemškega državljanstva. Obenem zaprosijo pri enem izmed Uradov za izseljevanje ali pri pristojni italijanski oblasti obrazec, ki jim je tam na razpolago, da z njim zahtevajo izbris iz seznama italijanskih državljanov in v danem slučaju tudi razrešitev vojaških obveznosti.

10. Nemškim rojakom, ki se izselijo v Nemčijo, se izda brezplačno italijanski potni list, javljen dva meseca, ali nemški potni list, ako so že pridobili nemško državljanstvo.

11. Nemški rojak, ki je pridobil nemško državljanstvo, postane za Italijo v vsakem pogledu inozemec. Zanj veljajo v splošnem za inozemce obstoječa določila, tako da se ne more zopet nastaniti v kraljevini Italiji, ne da bi imel v ta namen tozadavnega pristanka italijanskega zunanjega ministrstva.

12. Bistveno je, da vsak nemški rojak, ki si je pridobil nemško državljanstvo, prenese svoje bivališče v Nemčijo. Samo italijansko zunanje ministrstvo more po določah člena 6. kr. odloka z dne 2. avgusta 1912, šte. 949, oprostiti glede obveznosti o prenosu bivališča, ako obstojajo posebne okoliščine. Zato morajo tudi v drugih pokrajinah kraljevine Italije bivaajoči nemški rojaki prenesti svoje bivališče v Nemčijo, da si pridobijo nemško državljanstvo.

13. Stari in bolni nemški državljani lahko ostanejo v svojem sedanjem bivališču ali pa gredo k sorodnikom, ki se ne izselijo. O tem bosta od slučaja do slučaja odločevala bocenski prefekt in nemški generalni konzul v Milanu. Ta določba pride v poštev za tiste osebe, ki so 1. julija 1939 dopolnile 65. leto starosti.

14. Navodila, veljavna za izseljujoče se nemške rojake veljajo istotako za na-

borno potrjene pripadnike vojske v službi ali na dopustu, ki se nameravajo izseliti v Nemčijo in pridobiti nemško državljanstvo. Vojnoobvezni, a še ne vpoklicani in izvežbani mladi nemški rojaki, bodo pospešeno vpoklicani v vojaško službo v Nemčiji čim zaprosijo za nemško državljanstvo. Vojaške osebe, ki sedaj služijo aktivno v italijanski vojski (kopni vojski, mornarici, letalstvu ali kolonijalni vojski), bodo istotako pospešeno prevedeni v nemško vojsko, čim zaprosijo za nemško državljanstvo. Rezervisti, ki sedaj služijo v italijanski vojski, bodo takoj odpušteni iz vojaške službe, čim zaprosijo za nemško državljanstvo. Neozelenjeni rezervisti bodo pospešeno prepeljani v Nemčijo, oženjeni pa ostanejo v Italiji in se bodo izselili po določenem roku.

15. Navodila, veljavna za nemške rojake, ki se nameravajo izseliti, veljajo tudi za državne, samoupravne in občinske uradnike, kakor tudi za uradnike javnih dobrodelnih in podpornih ustanov. Ti uradniki preidejo, če se izselijo, v Nemčijo v javno službo.

16. Policijsko konfinirane osebe, ki se hočejo izseliti v Nemčijo, bodo takoj izpušteni, čim podajo izjavo v smislu točke 8. Vsakemu izmed njih bo pred izselitvijo izdano dovoljenje za bivanje v domačem kraju. To dovoljenje se bo izdajalo po osebnih razmerah od slučaja do slučaja in bo veljalo od 10 do 20 dni za ljudi brez premoženja ter od 30 do 90 dni za ljudi s premoženjem, ali če gre za osebe, soudeležene pri kakih podjetjih. Te določbe veljajo tudi za osebe, ki so pod političnim nadzorstvom ali policijsko posvarjene.

17. Napram osebam, ki se bodo izselile v Nemčijo, se ne bodo izvajali radi političnih dejanj niti policijski niti sodni ukrepi. Ako so v zaporu, se takoj izpuste in imajo pravico do dovoljenja za bivanje v domačem kraju po določbah točke 16.

18. Nemški državljani, ki bi v teku izvajanja teh navodil dali povod za pritožbe, morajo takoj zapustiti Italijo.

19. Izselitve se morajo izvršiti v določenih rokih, kateri se pa iz dokazanih in upravičenih razlogov, kakor na pr. radi odsotnosti, bolezni, pravnih sporov in v primeru neprostovoljno zamujene prijave, lahko podaljšajo.

20. Nedoletni nemški rojaki sledijo glede državljanstva svojim staršem, ako le-ti imajo pravico izvajati nad njimi očetovsko oblast. Nedoletni nezakonski otroci pridobijo novo državljanstvo skupno z materjo. Zakonske žene-nemške rojakinje in nedoletni otroci v starosti preko 18 let, ki ne žive skupaj z možem, odnosno, nad katerimi oče nima pravice izvajati očetovske oblasti in ki jih on ne vzdržuje, odločajo samostojno glede vprašanja državljanstva. Sodno ločene, zakonske žene odločajo samostojno o svojem državljanstvu in o državljanstvu nedoletnih otrok, ki so jim poverjeni v vzgojo. Tudi nedoletni nemški rojaki, ki pridobijo nemško državljanstvo, se morajo izseliti v Nemčijo.

21. Nemški rojaki, glede katerih vprašanje državljanstva ni še jasno, si lahko izberejo državljanstvo pod istimi pogoji kot nemški rojaki z italijanskim državljanstvom.

Za nemške rojake, ki bivajo na pogodbenu ozemlju in hočejo pridobiti nemško državljanstvo, veljajo istotako ta navodila.

22. Starši, ki se izselijo v Nemčijo, morajo vzeti s seboj nedoletne otroke, označene pod točko 20. Staršem, ki so se odločili za izselitev, je dovoljeno, da preskrbijo svojim otrokom — čim so pridobili nemško državljanstvo — privatni pouk v nemščini, upoštevajoč pri tem tozadavne določbe, veljavne v Italiji.

IZPRED GORIŠKEGA SODIŠČA

Sodnijskim oblastem sta bila naznačena zaradi tihotapstva čaja, tobaka in sirkove moke Franc Jeran iz Podlanišča in Ljudmila Brez iz Pluženj pri Cerknem. Oba so zalotili finančni stražniki na meji, ko sta hotela prenesti blago v Idrijo. — Pred kratkem so finančni stražniki prijeli pri Stanjelu 25-letnega Stanislava Fabijana in 30-letnega Stanislava Kočevarja baš v trenutku, ko sta kuhala žganje, 27-letnega Franca Zočevarja, 33-letno Marijo Zegovo in 39-letno Kristino Turkovo, ki so čakali na žganje, da bi ga odnesli po vaseh in razprodali. Finančni stražniki so sekvestrali vse posode in 13 litrov žganja. Vsi so bili naznaženi sodišču.

VANJSKO POLITICK PREGLED

DOGAĐAJI NA FRONTI. — POTAPLJANJA BRODOVA. — NAŠ BROD »CARICA MILICA« NALETIO U ENGLESKOJ NA MINU. — NEMIRI U ČEŠKOJ. — DIPLOMATSKA AKTIVNOST IZA KULISA. — STAV ITALIJE.

U iščekivanju neke velike ofenzive, koju da sprema Njemačka još prije Božića ljudi pomalo počinju bivati nervozni. Nervozni zbog toga što se ništa ne događa.

S druge se strane opet govori, da ofenzivu ne će i ne kani poduzimati niti Njemačka, a niti Francuska i Engleska. Nizozemska i Belgija uvelike su posljednjih dana bile zabrinute, no Njemačka je svečano izjavila, da ona nema uopće namjere da na valjuje na Belgiju i Nizozemsku.

Saveznici međutim ne će da se upuštaju u borbu, nego štete ljude. Sva se njihova akcija sastoji u tome, što blokiraju Njemačku i ne dopuštaju joj uvoz sirovina i živeža. Njemačka opet torpedira savezničke brodove gdje stigne, a njene podmornice krstare po Atlantiku i nanašaju štete.

Kao žrtva tih »blokada« potopljen je 20. o. m. i naš parobrod »Carica Milica«, koji je naletio na jednu minu nedaleko engleske obale, a par dana prije toga nastradao je i veliki jedan holandski parobrod. Dok je posada »Carice Milice« srećom spašena potopljenje holandskog broda imalo je oko 100 žrtava.

Inače javljaju novine da su u Češkoj sve visoke škole zatvorene na tri godine. O tome njemački službeni izvještaj kaže ovo: »Od nekog vremena pokušava jedna grupa čeških intelektualaca u vezi s pobjeglim bivšim predsjednikom drom Benešom da remeti mir i red u protektoratu Češke i Moravske manjim ili većim aktima. Pri tome se moglo ustanoviti, da se kolovodje ove akcije otpora nalaze takodje u češkim visokim školama. Pošto su se 28 listopada i 15. o. m. ovi elementi toliko zaboravili, da su prema pojedinim Nijemcima i fizički nastupili, to su češke visoke škole zatvorene na tri godine... Zatim je devet izvršitelja spomenutih djela strijeljano, a veći broj saučesnika je uapšen.« Toliko njemačko službeno saopćenje. Kasnija saopćenja javljaju da su napadnuti i neki njemački redarstvenici, zbog čega da su izvršena još daljnja tri strijeljanja. U vezi s atentatom na Hitlera uapšeno je 5000 Čeha.

Predsjednik Hacha, koji je posljednjih dana bio teško obolio, pozvao je prije par dana češko pučanstvo neka ne pravi gluposti i neka ne gubi uludo glave.

Inače javno nema u političkoj situaciji međunarodnoj nikakvih značajnijih događaja. Da se međutim iza kulisa zbivaju kojekakvi dogovori, pregovori, ponude i mešetarenja to ni novine ne taje. Italija poduzima sve i sva, da ograniči prodiranje stranoga uticaja na Balkan, koji smatra svojim životnim prostorom, Rusija još uvijek ne će da prekine pregovore s Turskom, nego zove njenog predstavnika na dogovor u Moskvu. Turska izjavljuje da će prije toga pitati za savjet svoje zapadne saveznike Englesku i Francusku i tako redom. Iza kulisa diplomacija radi užurbano.

Interesantno je da Italija izjavljuje da ona nije neutralna. Protivno brojnim evropskim državama, koje su otvoreno odlučile da se ne opredjeljuju za zaraćene sile Italija nije dala nikakvu javnu i izričnu deklaraciju o svojoj neutralnosti. Ona je samo jednostavno potvrdila, da se želi apstinirati od neprijateljstva. Stoga je pogrešno govoriti o neutralnosti Italije — kaže talijanska štampa. Njen položaj je samo položaj sile, koja ne ratuje. Danas je Italija država koja ne intervenira zato, što smatra, da njezini vlastiti interesi nijesu ni povrijeđeni, ni u pitanju. Posljednji broj bolonjskog lista »Assalto« tumači taj Italijin stav, koji bi se mogao izložiti na slijedeći način: s neutralnim državama t. j. s onim državama, koje su se unaprijed odrekle rata ne računa se više u razvoju konfliktu. Pošto se rat svršio, mir se zaključuje bez njihove intervencije, a često i protiv njihovih vlastitih interesa. Međutim Italija ne će da dodje u jednu takovu situaciju. Ona kao evropska sila ne će da se odreće svojih vlastitih interesa ni interesa Evrope, interesa budućnosti našega kontinenta. Kad bi Italija obavila da je neutralna, ona bi se time odrekla sudjelovanja u budućoj organizaciji, političkoj, ekonomskoj i duhovnoj strukturi Evrope Italija toga ne će. Ona hoće da sudjeluje u rješavanju evropskih problema.

Gorica. — Na dve leti konfinacije je bil obsojen te dni v Gorici priletel unokolenec Gotič. Vzrok konfinacije do sedaj ni znan. Italijanski listi so le zabeležili, da je poučeval okoliške fante v glasbi

Italijanska tekst. industrija in bombaž

Trst, novembra 1939. — Znano je, da ima Italija med vsemi panogami industrije skoro najbolj razvito tekstilno industrijo, kar je prišlo do izraza tudi pri izvozu, kjer je te vrste roba zavzemala precej velik odstotek. Toda ta produkt ital. industrije se zdaleka ni mogel meriti z onimi angleške, češke ali poljske industrije bilo kvalitativno ali kvantitativno. Vzrok temu leži predvsem v pomanjkanju v poštev prihajajočih surovin. Italiji primanjkuje volne, čeprav ima visoko razvito ovčjerejo, predvsem pa bombaža, ki ga uvaža iz Egipta in Amerike; v poštev prihaja končno tudi premog, ki ga pa tudi mora uvažati. Neugodne posledice uvoza predvsem velikih količin bombaža na narodno gospodarstvo, ki povzroča izgubo dragocenih deviz, in iz tega izvirajoči ostri boj za avtarkijo države, v katerega se je spustila vlada izza sankcij v abesinski vojni so jo primorale, da se je začela bolj pobrigati za kulturo bombaževca z gojenjem na domačih tleh v čim mogoče večjih količinah. Že pred svetovno vojno je Italija pridelovala bombaž, toda v zelo malih količinah tako, da se zdaleč ni mogla z njim kriti domačo potrebo, poleg tega pa je bil še kvalitativno slabši in dražji od uvoženega. To stanje je trajalo več ali manj vse do 1928. leta. Od tedaj je vlada vedno bolj skrbela za to važno panogo narodnega gospodarstva, pospeševala, finančno in z raznimi ukrepi podpirala gojenje bombaževca. Tako je 1934. l. ustanovila poseben zavod za bombaž, ki intenzivno proučuje, nadzira in pospešuje sajenje bombaževca. Da bi pridelale čim bolj povečala in vzbudila med poljedelci še večje zanimanje, je vlada l. 1936. postavila minimalne odkupne cene. Napori vlade niso izostali, kar je najbolj razvidno iz podatkov, kako se površine posajenega bombaževca in produkcija iz leta v leto večja. Tako se je površina od bombaževca posajenega terena povečala od 8000 ha v letu 1928. kar na 48.000 ha v prejšnjem letu in vzporedno s tem pridelale od komaj 810 ton na 8.200 ton. Produkcija bombaževe seveda še vedno ni zadostna in je uvoz istega v velikih količinah še vedno potreben, toda s pospešenim gojenjem te kulture doma, posebno pa še v Abesiniji, v katero stavlja gospodarski krogi velike nade, bo Italiji omogočil, da se bo kmalu osamosvojila na tem področju.

Sumnjiv požar

Brgud — Bilo je to još ovoga ljeta, 29 kolovoza, kad je Mate Licul pok. Antona, 39 godina star, kasno u večer dojurio ko bez daha na karabiniersku stanicu i prijavio da gori kuća, koja je bila njegovo vlasništvo, a u kojoj je stanovala Ana Rajković.

Karabiniери su se požurili na mjesto nesreće i ušli u kuću. Rajkovićeve nije bilo kod kuće, jer se je nalazila kod nekih svojih rođjaka. Karabiniери ma je bilo mnogo toga sumnjivo u kući. U sobi Rajkovićeve bilo je nekoliko suhih borovih grana, koje su bile nagorjele. Ormar je izgorio skoro sav, a u njemu i mnogo haljina, dočim je noćni ormarić bio netaknut.

Kad je malo kasnije obavještena o požaru Rajkovića dotrčala kući, pala je u nesvijest od zaprepaštenja, jer u ormaru u kom je imala pohranjen novac nije našla svoje uštednje od nekih 7000 lara. Svi znaci su upućivali na samog vlasnika kuće Licula, da je on najprije ukrado novac, a onda zapalio kuću, da zametne trag. Sumnju je povećavala činjenica, što je Rajkovića otkazala prije 3 dana stan, pa je trebala uskoro odseliti, što je Licula ljuto rasrdilo. Sve u svemu: ovih dana pojavio se Licul pred puljskim tribunalom kao optuženik. Grda mu se spremala. Državni odvjetnik tražio je za nj kaznu od 5 godina za krađu i palež, a uz to i 2500 lara globe. Njegovom advokatu je međutim uspjelo, da ga izvuče iz »sosa« u koji je upao, pa je bio riješen zbog pomanjkanja dokaza.

NOVI PODESTA V IDRJI

Idrija. — Ing. Luigi Caldana, ki je dolgo vrsto let upravljal z obsežno in številčno močno idrijsko občino, je bil v prvi polovici oktobra odstavljen. Za časa njegovega vodstva je bilo območje občine znatno razširjeno: v idrijsko občino so bile vključene prej samostojne občine Spodnja Idrija, Ledine in Vojsko ter kraji Gore, Čekovnik, Sp. Sred. in Zg. Kanomlja tako, da je z mestom povezano vse prostrano okolje ter se je število občanov povzpelo na okroglih 14.000. Ne moglo bi se reči, da je bila uprava odstavljenega funkcionarja kaj posebno uspešna. Za novega podestata je bil imenovan odvjetnik Caradini.

ZLATA POROKA

Trst, novembra 1939. — V družinskem krogu sta proslavila 50-letnico poroke Franc Sosić in Marija Suban, stanujoča v Rojanu. Jubilar je bil 40 let zaposlen kot sodnijski izvedenec v glavnih skladiščih, bil je tudi eden izmed prvih pevcev v rojanskem cerkvenem zboru. Ob tej priliki so jima čestitali številni znanci in prijatelji, kakor tudi številno sorodstvo. Želimo jima še mnogo srečnih let!

Zgodba o volu in štirih mladeničih

Pred tržaškim sodiščem se je končala prav zanimiva tatinska zgodba. Začela se je v oktobru 1937, ko so Andreju Gerželju iz Senožeč ukradli lepega vola. S tem mu je bila prizadeta škoda v višini 3000 lir. Naznanil je zadevo karabinerjem, ki so se marljivo dali na iskanje. Ti so osumili Franca Subana in Ignaca Uhlja iz Štanjela, toda vsa poizvedovanja pri teh so bila negativna. Na zadevo so končno že pozabili, ko je po enem letu Suban prijavil karabinerjem Josipa Zelena in Franca Vrča, da sta ukradla vola Gerželju. Suban je izjavil, da mu je to povedal Josip Gomizelj, mešetar iz Dutovelj. Suban je povedal še več: Vrč mu je dal kravo zato, da bi molčal in Zelen pa 1000 lir. Karabinerji so kaj kmalu prišli Zelena, ko je šel z vozom po vaški cesti. Ko jih je zagledal, se jih je hotel ogniti in je pognal konje, toda karabinerji so mu bili kmalu za petami in ga odvedli v kasarno. Med tem časom se je Suban z Uhljem podal k očetu Josipa Zelena, da mu naznani aretacijo sina. Toda mesto očeta sta dobila doma sestro in ji povedala žalostno vest. Suban jo je

nato brž potolažil rekoč, da ga je poslal »marešjalo«, naj se pogaja, da bi brata spustili. — Dajte mi 3.000 lir in Jože bo za eno uro zunaj! — je pri-trdil. Sestra je v naglici zbrala vse, kar je imela njihova družina in dala 2700 lir Subanu. Ure so potekale, toda Zelena ni bilo od nikoder. Naslednjega dne se je podal oče do »marešjalo« in povedal, da je dal denar Subanu, da izpuste njegovega sina. Po prvem presenečenju so karabinerji pričeli iskati Subana in Uhlja. Ta dva sta jo takoj pobrisala iz Senožeč z avtomobilom, toda že v Štanjelu so ju prijeli. V stanovanju pri Uhlju so našli 1800 lir. Pozneje so aretirali tudi Vrča, ki je zanikal, da bi dal kravo Subanu, zatrjeval pa je, da je res to, da je Zelen dal 1000 lir in da je on tat. Karabinerji so vse aretirali in tako so se pojavili nedavno pred sodiščem: Zelen in Vrč zaradi kraje, Suban in Uhlj zaradi goljufije, Zelen je dobil tri leta zapore in 2000 lir den. kazni, Suban 5 let in 5 mesecev zapore ter 10.666 lir den. kazni, Vrč 6 mesecev in 600 lir den. kazni ter Uhlj 7 mesecev in 700 lir den. kazni. Vrč je bil obsojen pogojno.

LIJEČNIK PRED SUDOM

Plomin. — Početkom ovog mjeseca osvanuo je pred puljskim tribunalom liječnik iz Plomina dr. Eugen Bončina i ljekarnici Andrija i Julije Pateš, te Silvije Wassermann. Stvar je u tome: Godine 1932 imenovan je Bončina općinskim liječnikom u Plominu, a ujedno mu je povjereno da vodi općinski ambulatorij.

Godine 1937 pričinilo se općinskom odboru, da je trošak lijekova previsok pa je zatražio od prefekture u Puli, da povede istragu. Istraga je dokazala da je liječnik samo pisao recepte na veliko i dijelio najskupocjenije specijalitete, ali ne za siromašne bolesnike, koji su

se o općinskom trošku liječili u ambulatoriju, nego za ... sebe, odnosno za svoje privatne pacijente. Osim toga istraga je i mnogo toga rasvijetlila, što je na doktora bacalo ne baš lijepo svjetlo. Preslušano je ništa manje nego 140 svjedoka. Kako je bilo više nego vjerovatno, da su u tim transakcijama na štetu općine sudjelovali i sva tri tamošnja apotekara to su i oni izvedeni pred sud.

Sud je Bončinu osudio na godinu dana tamnice, dok je obrani uspjelo da sva tri apotekara oslobodi, zbog pomanjkanja dokaza.

EN MRTEV IN DVANAJEST BOLNIH ZARADI ZASTRUPITVE

Koper, novembra 1939. — Preteklega avgusta je Rudolf Bembič iz Loparja pri Marežigah pasel koze, ko je nenadoma ena izmed njih poskočila in padla na tla vsa v krčih. Pastir je potegnil nož in kožo takoj zaklal. Doma so imeli tiste dneve pravo gostijo in se je tako nesreča spremenila v srečo. Nekaj mesa so celo prodali sosedom. Toda nihče se ne bi zmenil več za kožo, če ne bi ljudje, ki so zaužili to meso, začutili čez nekaj časa krče v želodcu. Poklicali so zdravnika, ki je ugotovil, da je bila koza kriva vsem neprimlikam. Koza je obolela za bedrenico (antraksem) in zastrupila z mesom vso družino. Zdravnik je ukazal vse obolele prepeljati v Trst, kjer so ugotovili, da je

njihovo stanje nevarno. Končno so le vsi prestali bolečine, le Rado Bembič je umrl. Zadeva je vzbudila veliko zanimanje po vsej Kopršnici in so o tem povsod govorili. Po ozdravitvi bi zopet zadeva s kozjim mesom prišla v pozabo, da se niso za kožo in njene posledice začele zanimati oblasti. Tako sta se morala pred sodiščem zagovarjati Valentin in Rudolf Bembič, ker sta zaklala kožo brez veterinarskega pregleda in s tem povzročila nesrečo. Obtožena sta se zgovarjala, da nista znala za to bolezen. Rudolf Bembič je bil obsojen na 10 mesecev zapore in 850 lir denarne kazni, Valentin Bembič pa je bil oproščen.

Vjenčani i umrli u Puli

Pula — Vjenčali su se u Puli: Juraj Grakalić i Tonka Bertanj, Zmak Josip iz Lanišća i Brčić Marija iz Pule, Širota Petar i Zmak Katarina iz Pule, Radeka Branko i Jušić Justina iz Pule, Zdenko Ladonja i Milena Ladonja iz Pule, Zahitla Karlo i Rožanda Dragica iz Pule, Popac Josip i Trost Anka iz Pule, Funčić Ivan iz Pule i Milotić Marija iz Poreča, Cukon Josip i Bačac Ana iz Pule, Rožanda Mirko i Cukon Milena iz Pule, Peruško Josip i Batel Ana.

Umrli u Puli: Benčić Antun iz Labina, Podsednšek Rudolf iz Pule, Buždon Sergij, Persilja Ana, Veselica Alfred, Moč Ivan iz Pazina, Laković Milan iz Vrsara

Oslobodjeni od vojne dužnosti

Pula — »Corriere istriano« javlja iz Rima: Povodom posljednjih poziva na vojnu vježbu saopćuje se da mogu biti oslobodjeni od nastupa: 1) oni koji su služili u posljednjem abesinskom ili španjolskom ratu, 2) oni kojima je u posljednja tri mjeseca umro otac ili majka, 3) oni, koji moraju za trajanja vojne vježbe položiti kakav stručni ispit, koji im je potreban u službi, a ne mogu ga odgoditi, 4) oni koji imaju na redovitoj vojnoj dužnosti kojeg brata, 5) studenti bogoslovije, koji su već zaredjeni nižim redovima, 6) i konačno svi oni, koji se nalaze u službi policije ili kao čuvari kaznonika ili kao stalni vatrogasci barem već 6 mjeseci.

Upokojitev ravnatelja idrijskega rudnika

Idrija. — V začetku oktobra t. l. je bil upokojen dolgoletni ravnatelj idrijskega rudnika ing. Ricci. Bivši ravnatelj je bil nekaj časa tudi ravnatelj živosrebnega

trusta, ter je bil radi strokovnega znanja zelo vplivna osebnost. Na tem položaju je bil od 1924. leta, ko je prevzel posle od ing. Sotole. Ing. Ricci je bil upokojen verjetno v zvezi z nedavno prodajo idrijskega rudnika privatni rud. družbi, ki izkorišča živosrebrni rudnik v Monte Amiati.

Kažnjeni trgovci

Buzet — Kažnjeni su zbog prestupka o živežnim namirnicama ovi trgovci: Mikac Ivan iz Huma, Škala Liberat iz Lanišća, Mikac Mate iz Huma i Bradečić Antun iz Trstenika. Svi su oni kažnjeni, jer da im pojedine živežne namirnice nijesu bile propisane kvalitete.

Porast cijena gorivog drva

Pula — Cijene gorivog drva i ugljena u posljednje su vrijeme povišene. Drvenom ugljenu poskočila je cijena za 5 lara po kvintalu, a gorivom drvu piljenom i rezanom 3 lire po kvintalu. Kvintal rezanog hrastovog drva za gorivo stoji sada 13 lara s dostavom na dom.

ZATVORENA JE POSUJILNICA U VIŽINADI

Vižinada — U Vižinadi je djelovala već nekoliko godina zadružna posojilnica, koju su osnovali Talijani. Medjutim kako je njezin uspjeh bio nikakav to je dekretom vlasti ovih dana posojilnica zatvorena.

PREFEKTI IZ JULJSKE KRAJINE KOD MUSSOLINI-A

Bim — Mussolini je pozvao u Rim prefekte Trsta, Gorice, Pule, Rijeke, Zadra, Trenta i Bozena da mu podnesu izvještaj o stanju njihovih pokra-

Ove je godine u svim srednjim i višim školama u Italiji po prvi put uvedena nastava vojničkog karaktera.

DROBIŽ

— Prestranek. — V skladiščih trvdke Prioglio v bližini postaje je nastal velik požar, ki je uničil mnogo sena in slame. Požar so prišli gasiti gasilci iz Slavine, Trsta ter Postojne. Škoda je precejšnja.

— Trst. — Tržaški prefekt je odredil, da so oblasti zapre trgovino Antona Beničarja v Novi Sušici, ker je prodajal milo po višjih cenah, kakor je predpisano, in ker je imel skritih 36 kg sladkorja. Trgovina bo ostala zaprta za tri dni. V mestu so zaradi sličnih prestopkov zaprli tri trgovine.

— Gorica. — Člani, ki so vpisani v društva številnih družin, so dobili iskaznice in posebne značke. Te veljajo za vse olajšave, ki jih imajo ti člani.

— Trst. — Umrli so: Kariž vd. German Ivana 81 let, Momič Valerija 18, Gerič Lovrenc 82, Pertot vd. Carli Marija 89, Pečar pok. Kalčić Uršula 76, Brice vd. Trojer Marija 86, Petaros Evgen 27, Lokar Alojz 46, Bertok vd. German Marija 69, Merkur vd. Černivec Marija 85, Biščak vd. Marse Ana 84, Škerl Jakob 75, Badič Ernest 62, Gerk Andrej 66.

— Plave. — Zaradi prevelike količine saj v dimniku je začelo goreti v stanovanjski hiši Stefana Staniča, starrega 64 let. Še pravočasno so opazili požar in ga v kratkem času pogasili. Škoda je minimalna in jo cenijo na 300 lir.

— Tolmin. — Tolminski župan dr. M. Marsan je postal ravnatelj osrednjega kmetijskega urada v Gorici.

— Kal nad Kanaalom. — Poročil se je Leopold Lango s Kristino Lipičar. Lango je bil pred desetimi leti obsojen na trideset let ječe in je pred meseci prišel domov, ko mu je bil velik del kazni amnestiran. Mlademu paru želimo obilo sreče!

— Gorica. — Na Kalvariji so našli pet okostnjakov iz svetovne vojne. O najdbi so bili obveščeni karabinerji, ki so odredili, da so bile kosti prevežene v kostnico v Oslavje.

— Cleveland. — Te dni je umrl Nikolaj Turk, star 64 let, vdovec, doma iz Postojne. V Ameriki je bil 28 let in tu ne zapušča sorodnikov.

Trenja med Italijo in Sovjetsko Rusijo zavzemajo vedno jasnejšo obliko. »Critica Fascista« piše: »Če kominterni računa, da bi mogla kdaj razširiti na Balkan svoje razdiralno delo in po njem zanetiti kake socialne revolucije, se bo morala boriti z idejami Mussolinija in se spoprijeti z njegovimi polki — proti istim idejam in polkom, ki so se že borili proti komunizmu v Španiji in drugod.«

Italijanski tisk piše da Italija niti minute ne bo čakala, če bi se pokazalo, da hoče Sovjetska Rusija napraviti le en sam korak čez Karpate v Podonavje (na Madžarsko) ali na Balkan (v Bolgarijo ali v Turčijo).

TEŽKA OBSODA TRŽAŠKEGA SODIŠČA

Trst, novembra 1939. — V avgustu so karabinerji ujeli trojico tatov, ki so strahovali po vsem Krasu in kradli, kar jim je prišlo pod roko. Dolgo jim je to uspevalo, dokler niso prišli v roke oblastem. Ti so mesar Matija Roncelj iz Dutovelj, star 47 let, Peter Šauli, star 31 let in Avgust Bandelč, star 33 let, po poklicu zidar. Sodišče je upoštevalo vse obtežilne okolnosti tatinske družbe in je obsodilo Roncelja na 12 let, 2 mesecev in 10 dni zapore ter 8250 lir den. kazni, Šaulija na 9 let in 6 mesecev zapore ter 3600 lir den. kazni, Bandelja pa na 7 let in 10 mesecev zapore ter 5300 lir den. kazni ter vsakega še na tri leta nadzorstva.

DOPUSTI ZA POLJSKA DELA.

Postojna, oktobra 1939. — Po časopisih je bilo večkrat citati, da so kot drugod, tudi v Italiji vpoklicali na orožne vaje kak letnik rezervistov. — Med glavnim sezonskim delom, so vojaške oblasti upoštevale težak položaj kmetijskega ljudstva, ter so dovoljevale dopuste za poljedelska dela. Ker pa so glavna jesenska dela z oktobrom po večini že zaključena, so vojaške oblasti take dopuste z 18. oktobrom ukinile, češ da zanje ni več stvarne potrebe.

3703 jam na Primorskem

Že nekaj let sem stalno proučevalo jame na Primorskem. To znanstveno delo opravljata jamsko društvo iz Trsta, ki dobiva od oblasti izdatne denarne podpore. Letos je bilo delovanje osredotočeno na Banjščico, kjer je brezštevilna jam. Naivečjo jamo so našli pri Lašcu, ki je 200 m globoka. Raziskovali so tudi okoliško Podgrada v Istri. Tu so raziskovali požiralnik pri Novi Kračini, ki je dolg 841 m. Preiskali so tudi Mrtvo jezero v škocianski jami. Vseh jam, ki so jih dosedaj preiskali, je 3703. Računajo, da je na vsem svetu 20—30.000 jam iz tega središča, da je samo na Primorskem več kakor 10 odstotkov vseh jam na svetu.

MANJINSKI PROBLEMI

JOŠ UVIJEK O SEOBI MANJINA...

Što kažu slavonski Nijemci

Politička nesigurnost i zapletenost u svijetu i u ovoj državi stvorile su toliko značajnih pravaca razvika, da nam suzdržljivost njemačke narodne grupe u dosadanjoj mjeri više ne izgleda opravdanom. Pojačano sudjelovanje njemačke i narodne grupe u unutarnjem političkom životu ove države nije samo naše moralno pravo nego i naša građanska dužnost... Ništa tu ne škodi često ukazivanje na nas kao na »manjinu«, jer da mi sačinjavamo samo nekoliko procenata cjelokupnog stanovništva države. Politika nije računski zadatak! Ona nije ni zbrajanje ni oduzimanje. Njemačka narodna grupa isto tako nije neki broj, koji zbog njegove malenosti ne bi trebalo uzimati u račun. Politika je ostvarenje i oblikovanje žive stvarnosti. Naša narodna grupa je takva živa stvarnost, koja se u politici mora uzimati u obzir... Mi nijesmo naseljeni ni u Crnoj Gori ni u Južnoj Srbiji, pa zato ni ne želimo, da tamo odlučujemo. Mi želimo da odlučujemo tamo, gdje obitavamo: u Vojvodini i Slavoniji. Ovdje već 200 godina živimo, ovdje stvaramo, ovdje radimo i gradimo, ovdje i zemlja nosi naše lice. U ovoj zemlji mi smo ukorijenjeni, ona je postala našom trajnom domovinom, sa koje ne mislimo otići. U Vojvodini i Slavoniji mi više nijesmo mrtvi broj, nego kulturni, gospodarski, socijalni i nacionalni sastavni dio. Mi smo ovdje živa stvarnost, element politike s vlastitom voljom i prirodnim potrebama — kao i Hrvati, Srbi ili Mađari. U našem prostoru, u našoj domovini mi želimo da budemo jednaki među jednakima. To za nas nije samo osnovni nepromjenjivi zahtjev, nego je to danas jedna realno politička nužda, uza to i još od praktične potrebe.

(Pančevački »Volksruf« borbeni list za nacionalnu obnovu Nijemaca.)

Stanovište »Narodne Obrane«

»Narodna Odbrana« pod naslovom: »Iseljavanje Nijemaca iz Jugoistočne Evrope« zagovora preseljenje, pa svoj veliki članak završava ovim riječima:

Mi nemamo izvještaja kako će ovu namjeru Reicha primiti Nijemci, naseljenici u našoj zemlji. Organ novosadskih Nijemaca »Deutsches Volksblatt« — prije malo vremena naglasio je u jednom članku da se Nijemci u Vojvodini, zbog svoga broja i svog privrednog položaja, ne mogu smatrati ugroženima, što će reći da ne bi bilo potrebe da i oni dodju u obzir za iseljavanje u Njemačku. No »Deutsches Volksblatt« svakako neće biti do kraja mjerodavan u ovome pitanju, koje je pokrenuto s najmjerodavnije njemačke strane, pa se nema razloga za sumnju da se i Nijemci iz Vojvodine, kao god i oni iz Slavonije, Bosne i Hrvatske neće s radošću odazvati pozivu Njemačke. Isto tako nije jasno kakav će princip biti mjerodavan za preseljavanje u Njemačku; u ostalom to je stvar o kojoj je za sada prerano govoriti pa će to biti i predmet prego-

vora koji će biti povedeni između obe zainteresovane zemlje. U svakom slučaju, odluka ne treba da zavisi o pojedincu pa ni o narodnoj manjini kao takvoj i kraju u kome je do sada bila nastanjen: odluku će donijeti dvije države pa će pojedinci imati da joj se pokore. To će biti u toliko lakše da se izvede, što ne postoji nikakva sumnja da su se Nijemci iz Jugoslavije i do sada potpuno identifikovali s pogledima i životnim težnjama Nijemaca u Reichu, što im s naše strane nije ni branjeno.

Njemački predlog o iseljavanju Nijemaca iz naše države, s naše strane, može biti samo pozdravljen. Narod Jugoslavije, koji u njemačkoj državi želi da vidi lojalnog i dobrog susjeda, ima jasno izraženu želju da sa tim i takvim svojim susjedom živi u najboljim, prijateljskim i susjednim odnosima.

Tko ne želi biti Talijan može da seli

Milano. — Na jednoj skupštini, koja je održana u Brixenu, u Tirolu, govorio je prefekt provincije Bolzano o širiteljima glasnica i provokatorima, koji idu od kuće do kuće i pokušavaju da zamute duhove jednog dijela pučanstva, koje i onako koleba, te da širi alarmantne vijesti. Protiv ovih ljudi će se u sporazumu s njemačkim vlastima strogo postupiti. Osobito je odvratio prefekt stanovništvo od mišljenja, da će u Južnom Tirolu biti održano neke vrste pučkog glasanja. O tome ne može biti govora. Za svakoga, koji se ne može složiti s time, da ostane Talijan, postoji samo jedna mogućnost, da se iseli u nacionalno-socijalističku Njemačku. Opcija mora biti plod zrelo promišljene odluke. Onaj koji optira za Njemačku ostaje tako dugo Talijan, dok ne dobije njemačko državljanstvo.

Kočevski Nijemci ne sele

Organ kočevskih Nijemaca »Gotscheer Zeitung« objavljuje uvodnik o preseljavanju Nijemaca. U njemu kaže nek ne nasjedaju pretjeranim vijestima o preseljavanju pa kaže:

»Glede preseljenja kočevskih Nijemaca nije još pala na mjerodavnim mjestima nikakva odluka. Mi smo čvrsto uvjereni, da je za kočevske Nijemce sasvim moguće časno i dostojno življenje u našoj sadašnjoj domovini, u kojoj smo naseljeni već nekoliko stotina godina. To tim više, što je život u toj domovini u našem interesu, a na korist države i naroda u njoj«.

SEOBA NIJEMACA I RUSA s područja Poljske, koje je interesna sfera Reicha

Objavljeno je saopćenje, u kojem se kaže, da je potpisan sporazum između njemačke i sovjetske vlade, po kojem se Nijemci iz Zapadne Ukrajine i Bjelorusije, kao i svi Ukrajinci, Bjelorusi, Rusi i Rusini, koji se nalaze u području bivše Poljske, koje je sada interesna sfera Reicha, mogu preseliti na područje Rusije, odnosno Nijemci na područje Njemačke. Pri tome je odlučna volja, koju oni sami izraze. Oni, koji se izjave za preseljavanje, mogu ponijeti

svoj imetak i vrijednosti kao svoje vlasništvo. Praktična pitanja u vezi s tim riješit će se u prijateljskom duhu, kako to odgovara odnosima Njemačke i Rusije. Iz zapadne Ukrajine i Bjelorusije, koja su područja pripala Sovjetskoj Rusiji, iselit će 115.000 Nijemaca u Njemačku. Sam postupak iseljavanja predviđen je posebnim ugovorom, koji je sklopljen u Moskvi. U tom je ugovoru predviđeno, koliko iseljenici mogu ponijeti sa sobom pokretnog imanja. Novac se ne smije odnijeti, nego će se obračunavati između jedne i druge države.

UKRAJINCIMA U RUSIJI NIJE DOBRO

Prigodom okupiranja ukrajinskog dijela Poljske po ruskim četama, mnogi su se Ukrajinci, a bilo ih je u Poljskoj preko 7 milijuna, poveselili što su konačno sjedinjeni s ostalom svojom ukrajinskom braćom, pa makar to bilo i u boljševičkoj Rusiji. Oni su u Lovu cvijećem i ovacijama dočekali rusku vojsku kao osloboditeljicu. Sada međutim mađjarski listovi javljaju s granice istočne Galicije, koju su — kako je poznato — zaposjeli Rusi, da sovjetske oblasti energično istupaju protiv nacionalno ukrajinskih elemenata, koji su se bili zalagali za potpuno nezavisnu Ukrajinu. Poznati ukrajinski političar Mudry navodno je strijeljan. Ovaj postupak, kao i progon ukrajinskog svećenstva, pobudio je ogorčenje u redovima pučanstva. Pod dojmom ovog postupka opaža se i izvjesno zbliženje između Ukrajinaca i Poljaka.

Male političke vijesti

ITALIJA NE PUŠTA NIKOGA NA BALKAN

»Gazzetta del Popolo« (Rim) piše u uvodnom članku o prodiranju Sovjetske Rusije u Istočnoj Evropi i kaže da je to posljedica englesko-francuske politike zaokruživanja. Ta politika navela je Njemačku da zaključi pakt sa Sovjetskom Rusijom, kako bi na taj način spriječila da je ne zadave. Njemačka je ponudila Sovjetskoj Rusiji polovinu Poljske, što je Sovjetska Unija prihvatila bez oklijevanja. Što se tiče stanovništva Italije, ono je sasvim jasno: Italija ne će nikada dozvoliti da Sovjetska Rusija učini ma i jedan korak preko Karpata u dolini Dunava ili na Balkanu prema Sredozemnom Moru.

Talijanska štampa bavi se uporno pitanjem stvaranja bloka balkanskih država i Italije. Ovaj bi blok u sadašnjem evropskom sukobu trebao ostati do kraja neutralan. Prema pisanju »Giornale d'Italia« ova politička kombinacija nailazi na dobar prijem u Jugoslaviji i politički krugovi nisu protivni ovakvoj kombinaciji. U tom pravcu da je razgovarano i na sastanku italijanskog poslanika u Beogradu i podpredsjednika vlade g. dra Mačeka. Govori se, da je prvi korak pripremanju terena za stvaranje ove kombinacije sporazum Italije i Grčke kao i povlačenju ratnih brodova Italije sa Dodekaneza.

Ovaj blok neutralnih država na jugu bio bi sličan neutralnom bloku država na sjeveru Evrope.

Vatikanski list »Osservatore Romano« porastao je u dnevnoj nakladi od početka rata za 100.000 primjeraka dnevno, tako da se danas prodaje u 150.000 primjeraka. — Spomenuti list donosi i njemačke ratne izvještaje, koje uvijek stavlja uz savezničke tako, da se mogu praviti usporedbe.

Sedma številka revije »Modra ptica« prinaša novelo Bogomira Magajne »Blaž Strniša« in A. Gradnikov prevod treh pesmi iz moderne italijanske lirike.

V osmi številki Bogomir Magajna končuje novelo »Blaž Strniša«. Zima Vrščajeva je napisala črtico »Dionizijev ples«, Vladimir Bartol pa je priobčil nekrolog za umrlim soustanoviteljem M. p., publicistom Pavlom Debevcom.

V deveti številki je A. Gradnik objavil prevod desetih sonetov ital. pesnika Gaspara Stampe, Bog. Magajna je napisal poljudno znanstveni članek »O duševnosti božastnikov«, Vladimir Bartol pa novelo »Nevarna idila«.

V četrdeseti številki nadaljuje Vlad. Bartol z novelo »Nevarna idila«.

Enajsta številka prinaša konec Vlad. Bartola novele »Nevarna idila«, Bogomir Magajna objavljuje poljudno znanstveni sestavek »Psihopatija« in Vlad. Bartol poročilo o smrti Sigmunda Freuda.

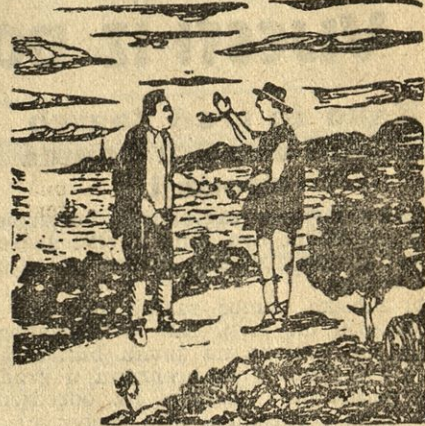
V dvanaesti številki je objavljen članek Vladimirja Bartola »Ob smrti Sigmunda Freuda« in premišljanje Iva Brnčiča »Poglavje o smrti«.

V petem zvezku revije »Misel in delo« piše dr. Branko Vrčon članek »Revolucija-evolucija-revolucija?« v obzorniku poroča isti avtor pod naslovom »Med dvema frontama« obširen članek o zunanji politični situaciji v mesecu aprilu in maju t. l.

V dvojini, šestu in sedmo številko je dr. Br. Vrčon prispeval članek o zunanji političnem pregledu v mesecu juniju in juliju, in članek »Bolgarija in Balkan«, v katerem poroča o bolgarski zunanji politiki in njenih revizionističnih težnjah. Dr. Lavo Čermelj pa objavlja zanimiv prispevek »Proces proti italijanskim iredentistom v Ljubljani« (l. 1878.).

Dvojna osma in deveta številka prinaša dr. B. Vrčonov članek »Realna slovanska politika«, članek Božidarja Borka »Bolgari-

JURINA I FRANINA

Franina: Bog daj zdravlje, Jurino!
Jurina: Bog daj Bog! A kamo si se upravlja?

Franina: Čuda me pitaš. Gren ti, brate, okolo, kako muta priz glave.
Jurina: Kako to?

Franina: A tako! Danas ti nedan od nas ne zna ni kamo gre, ni kamo će doiti. Sve mi se vidi, da svi skupa gremo nikamo u maglu. I Bog bi ga zna, di ćemo finiti.

Jurina: Dragi moi, ritko kada dojde ča boljega. Nego vajk sve stabiye i slabije.

Franina: A mi smo mislili, da nan je sad najslabije i da ča god dojde da bi moglo biti bolje.

Jurina: Svit je poša spameti, Franina moi! Si vidija ča se je zgodovalo uvega lita? U večer si lega spati u jenon štat, a kad si se drugo jutro probudija i usta, ute-ga štata drugo ni bilo, nego si samo gleda okolo sebe tuje soldate, tuje jandarme i bija si jur u drugon štat.

Franina: A dica u školi danas su dohivala »drugi red«, ako nisu znala kunfine od uvega eli unega štata, a sutradan tih kunfini drugo ni bilo.

Jurina: E zato je profesor eli maještar svako jutro mora najprije prošiti novine da vidi kako stoje kunfini u Evropi, da ne bi morebiti dicu krivo vadija.

Franina: Spameti je poša uti svit, Jurino, spameti! A ča mi ti delevaš? Kako tvoja Mara?

Jurina: Ona dobro, ma joh ti ga meni poli da nju.

Franina: A zašto?

Jurina: E tako, brate moi dragi: ne smin niš govoriti! Ča ni te naše dvi čaku-le ne smidu na svit. Ja bin stija reči i uvo i uno, a uta moja cenzura. san stija reči moja Mara, samo riže: ne smiš reči to, ne smiš povidati uno, ne smiš reči uvako nego unako i sve uno ča je najliple i najbolje i ča bi ljudi najveselije štili, ti brate udrže i najzd ne ustane niš drugo nego nika mljaka limunada, da ti se štumig od nje priubrne.

Franina: A ča ti misliš, da tega poli mene ni? U mojoj hiži ti je još slabije. I ko uvako pojde dalje, ja ču zapriiti svoju butigu, vrči ču na svoju staru čunku mužarolu i tako ču hoditi po svitu. A ljudin ne će biti potriha ni da pripovidan ča mi je, ni kakova me je zala bo dopala.

Jurina: Mužarola brate, to ti je najgora stvar na svitu.

Franina: Fhimo da nas ne čuje mo-ja cenzura. san stija reči moja Mara, da ne bimo najzd finili u katafiscu. Bog i zbogon.

Jurina: A Bog i s tobom Franino!

KULTURNA KRONIKA

SODELOVANJE NAŠIH ROJAKOV PRI SLOVE NSKIH REVIJAH

Ljubljana, novembra 1939.

Peta številka revije »Dejanje« je objavila oceno Lina Legiša knjige »Kaj je z našo ljudsko povestjo« Jakoba Solarja.

V šesti številki »Dejanja« je objavil dr. Anton Breclj obširno razpravo: »Pesnik Simon Gregorčič v dr. Tumovi luči«. (Razpravo je uredništvo tudi posebej ponatisnilo ter jo je dobiti za 2.— din). Lino Legiša je napisal oceno romana Rudolfa Kresala »Student Štefan«. Jože Udovič pa je priobčil članek: »Usoda moderne umetnosti«.

Sedma številka revije prinaša L. Legišev članek o našem pesniku Igu Grudnu, v katerem v kratkih potezih riše Grudnov pesniški lik in ocenjuje vrednost njegove poezije.

Osma številka je objavila dve A. Grudnovi pesmi: »Gozd v jeseni« in »Vizija«. Lino Legiša je napisal oceno »Pot Ingoličevega realizma« in oceno E. Kolmanove pesniške zbirke »V svetlobah in sencah«.

Četrta številka revije »Dom in Svet« prinaša Dušana Ludvika ciklus pesmi »Ljubzenske pesmi«; France Bevk nadaljuje s povestjo »Domačija«. Stanko Vuk je napisal pesem »Pastirska«; France Bevk je prevedel pesem »Tu-fu«. Jaka Žigon pa nadaljuje z igrokazom »Nikoli več vojske«.

V peti številki France Bevk nadaljuje svojo povest »Domačije«. Bršljanski priobčuje ciklus pesmi pod skupnim naslovom »Kras in Roma« (»Villa Scuarra«, »Kraska

ljubezen«, »Poletje na Krasu«, »V kraški bradi«, »Devici Mariji Bršljanski«, »Aleluja v borih«, »Velikonočne zarje«, »Requiem in »Roma«); Jaka Žigon nadaljuje z igro »Nikoli več vojske«. Severin Šali ocenjuje Grudnovu pesniško zbirko »Dvanaista ura«, Rado Bednarik pa priobčuje »Obzornik italijanskega slovstva za 1938«.

Šesta številka priobčuje Franceta Bevkova povest »Domačija« (nadaljevanje); Jaka Žigona igra v 6 podobah »Nikoli več vojske« (nadaljevanje) in T. Debeljaka oceno zbirke »Legend« Franceta Bevka.

V sedmi številki nadaljuje Fr. Bevk s povestjo »Domačija«. Dušan Ludvik priobčuje pesem »Vprašanje«. Jože Gregorčič objavljuje poročilo »Po italijanskih umetnostnih razstavah«. Ista številka prinaša oceno knjige dr. Mesesnela »Janez in Jurij Šubic«.

Osma številka prinaša Dušana Ludvika pesem »Jesen 1939« in nadaljevanje Fr. Bevkove povesti »Domačija«.

V dvojini, peti in šesti številki »Ljubljanskega zvonca« je priobčena ocena Vladimirja Pavšiča Grudnove zbirke pesmi »Ob dvanaesti uri«.

Vito Kraigher je objavil v dvojini, sedmi in osmi številki članek »Delovno pravo v francoski revoluciji in porevolucijski Franciji«, Andrej Budal pa članek »Ob šestdesetletnici goriškega humorista Damira Feigla«.

ski kulturni stiki«; v Obzorniku je objavljen dr. B. Vrčonov članek o zunanji političnem položaju v avgustu in septembru pod naslovom »Vojna...«.

Družinski list »Mladika« prinaša v četrsti številki novelo Venceslava Winklerja »Voz v bregu« in črtico Ivana Vuka »Razžaljena časta«.

V peti številki je Joža Vovk priobčil ciklus pesmi pod naslovom »Delavske pesmi« (»Otrok«, »Dekle«, »Fant«, »Mati«, »Oče«). Mara Husova pa črtico iz življenja naših izseljencev: »Vrnitev«.

Šesta številka priobčuje Fr. Bevkovo legendo s Tolminksega »Kristonosec«.

V sedmi številki je objavljena Venceslava Winklerja »Zgodba o harmoniki« in ocena I. Grudnove zbirke pesmi »Ob dvanaesti uri«.

Osma številka prinaša oceno Bevkovih »Legend«.

V deveti številki je sodeloval France Bevk z legendo s slovenskega primorja »Ribičeva hči«.

V letošnji prvi (39/40) številki »Našega roda« je France Bevk objavil bajko »Peter Klepec« (nadaljevanje). Franja Obid-Jelničeva povest »Damianov Jernejc in njegov strah«, Zima Vrščajeva pa basen »Opica Fruj in gazela«.

Druga številka prinaša pesem Janka Samca »Otroci, molimo!« in nadaljevanje Fr. Bevkove bajke »Peter Klepec«.

Peta številka revije »Obzorja« priobčuje Branka Rudolfa pesem »Nočna tovarišija« in sonet »Polje«. Al. Gradnikov prevod pesmi iz italijanščine »Moj večer« (G. Pascoli) in Br. Rudolfa sonet »Jabolko iz paradiza«.

V šesti številki je Branko Rudolf objavil dve pesmi »Čakanje« in »Uživam«, dr. Vito Kraigher pa članek »Francija po septemskih dogodkih«.

(Nadaljevanje)

VIJESTI IZ DOMOVINE

Kako će grad Zagreb dijeliti zimsku pomoć sirotinji

Kako javljaju zagrebački "dnevni" grad Zagreb će ove zime dijeliti zagrebačkoj sirotinji zimsku pomoć na slijedeći način:

1) Zimska pomoć sastoji se: a) u upućivanju na javni rad — doznakom socijalnog odsjeka na javnu burzu rada; b) u doznaci za prehranu u gradskoj centralnoj kuhinji na određeni broj dana i određeni broj osoba; c) u darivanju: živim namirnicama (brašno, šećer, grah), odjeće, obuće, drva; d) u novčanoj pripomoći.

2) Zimska pomoć dobivaju: a) zavičajnici grada Zagreba za koje se utvrdi da su pomoći potrebni i vrijedni; b) oni koji nisu zavičajnici grada Zagreba, a borave stalno u Zagrebu najmanje 2 godine, a pomoći su potrebni i vrijedni.

Prednost kod svih ovih osoba imaju oni, koji su stari, bolesni, trajno nezaposleni ili nesposobni za rad (bilo manualni ili intelektualni radnici), a osobito oni sa broinom malodobnom djecom. Da je netko pomoći potreban

du izvidima sestara pomoćnica dodijeljenih na rad Socijalnog odsjeka Grad. poglavarstva odnosno po članovima društava koja su zajedno s članovima na licu mjesta, ili svjedočanstvom dvojice punovažnih svjedoka.

3) Zimska pomoć daje se prema molbi i želji stranke u naturi (odjeća, obuća, brašno itd.) a samo u obzir vrijednim slučajevima u gotovom novcu.

Gradu Zagrebu treba priznati, da shvaća potrebe sirotinje i da joj želi pomoći na najbolji i najzgodniji način. Razumijeva se da se ni u ovom slučaju u Zagrebu ne će praviti razlike među potrebnima, te će prema tome i naša istarska sirotinja, koja je potrebna, moći dobiti pomoć u smislu gornjih uputa.

Novi upravnik pošte na Sušaku

Sušak — Upravnikom pošte na Sušaku imenovan je Istranin gosp. Ante Kalokira. G. Ante Kalokira rođen je Lovranac, pa pozna bolje no itko prilike na Sušaku i Primorju. Boljeg izbora poštanskog ravnateljstva zaista nije moglo naći. Ante Kalokira bio je jedan od prvih djaka pazinske hrvatske gimnazije i prvi njezin maturant 1909 godine. Iza toga počeo je studirati pravo, ali iz raznih razloga i zbog rata, morao je napustiti studije te je godine 1911 stupio u poštansku službu. Počeo je u Trstu, odakle je nakon prevrata prešao u našu zemlju. Tu je služio dugo godina u raznim mjestima na području ljubljanske Direkcije pošta, odakle je konačno došao u Zagreb. G. Kalokira na taj način radi punih 29 godina u poštanskoj službi, u kojoj je stekao za-

nijerno iskustvo u cjelokupnom poštansko - telegrafsko - telefonskom prometu. On će bez sumnje to svoje veliko iskustvo i znanje znati upotrijebiti i na Sušaku i staviti će sve svoje sposobnosti u službu poboljšanja prilika u našem poštanskom prometu.

Prije dolaska na Sušak g. Kalokira službovao je u Zagrebu, isprva kod pošte Zagreb 2, a kasnije u računovodstvu poštanskog ravnateljstva. Sušačko ga je gradjanstvo saznalo za njegovo imenovanje lijepo primilo.

Izvoz pšenice u Italiju

Split — U splitsku luku doplovio je talijanski parobrod »Giuseppina« koji je na gatu Sv. Petra ukrcao teret od 1100 tona pšenice za Italiju. Ovu pšenicu upućuje u Italiju Prizad. Ovih dana očekuje se dolazak još jednog parobroda koji će ukrcati oko tisuću tona pšenice. Za sada se pšenica krca iz vagona, dok se u javnim skladištima nalazi preko 500 vagona pšenice, koja je također namijenjena izvozu. U Zagrebu, Splitu i na Visu pekari su povišili cijenu kruha.

Jedno gostovanje

Split — Dne 23 o. mj. gostuje u splitskom kazalištu talijanski umjetnik na violoncellu Enrico Mainardi. Dolazi iz Beograda i Zagreba. Na glasoviru ga prati njegova supruga Ada Coleoni.

Društvene vijesti

IZ KARLOVCA

Emigrantsko društvo »Istra, Trst, Gorica« u Karlovcu održati će dana 26 studenog ove godine svoju VI glavnu godišnju skupštinu, koja će se održati u društvenim prostorijama točno u pol 2 sata poslije podne sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsjednika.
2. Izvještaj tajnika.
3. Izvještaj blagajnika.
4. Izvještaj sekcija.
5. Apsolutorij.
6. Biranje predsjednika, upravnog i nadzornog odbora.
7. Eventualije.

IZ CELJA

DRUŠTVO »SOČA« V CELJU

naznanja svojem članstvu, da se je mladinski odsek obnovio ter vabi in poziva vse našo mladino, da se strne okrog novega odbora, kateremu načeljuje tov. Olga Rustjeval!

Novi odbor nam je porok vztrajnega in uspešnega dela!

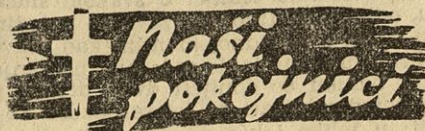
Odbor.

Društvo »Soča« v Celju poziva vse emigrante, da se zgledajo ob uradnih urah v društvenih prostorih v zavezi državljanstva!

Odbor

FRANC TREVEN UPOKOJEN

Maribor, novembra 1939. — Pred kratkim je bil upokojen idrijski rojak Franc Treven, strojni nadmojster v delavnicah drž. željeznice. Imenovan je dolga eta službovao u kurilnici u Trstu, potom u Pragerskom in nato u Mariboru. Vsi znanci in prijatelji mu želijo še mnogo srečnih in zdravih let.

† O. ANZELMO BUZDON

Istranin — trapist

Banja Luka. — Ranim jutrom 6 studenoga ove godine preselila se u Vječnost plemenita duša o. Anzelma svećenika reformiranih cistercita u Mariji Zvijezdi. Pokojnik je ugledao svijetlo Božjeg dana 12. lipnja 1852 god. u selu Lanišću, u tužnoj hrvatskoj Istri. Dane ranog djetinjstva proveo je u rodnom mjestancu pod nadzorom dobrih roditelja, a gimnaziju je pohađao u Trstu od 1867—1873 godine, zatim je stupio u Vojnu akademiju u Beču, koju nakon dvije godine napušta, vraća se u Trst da dovrši gimnaziju. Položivši 1877 godine maturu, odlazi ponovno u Beč i upiše se na tamošnjem sveučilištu na pravni fakultet. No već slijedeće godine morade kao rezervni časnik sudjelovati u okupaciji Bosne i Hercegovine (1878.—1879.).

Ovo burno vrijeme dade njegovom životu posve drugi pravac, naime zavjetuje se, da će se — ako ostane na životu — posvetiti duhovnom staležu. I zbližila, nakon svršene vojne službe, stupa u svećeničko sjemenište u Zadru, gdje mu god. 1883 nadbiskup Maupas podijeli svećenički red. Kratko je vrijeme kape-lanovao, a god. 1884 dobije samostalnu župu na otočiću Vrgadu, gdje je kroz trinaest godina blagotvorno djelovao.

Župljani su ga vrlo cijenili i volili, jer ih je hranio ne samo duhovnom hranom, nego je znao od svoga zaloga usteognuti i bijednima podijeliti. Rodjena mu sestra, koja mu je vodila kućanstvo, često ga je puta ukorila zbog te dobrote, jer da će na koncu ostati bez ičega. On bi joj sa smiješkom odvratio: »Dragi će se Bog i sv. Anto već pobrinuti za svoje!«

Ta svojstva darežljivosti resila su ga do konca života.

Godine 1897 napusti s privolom svoga nadbiskupa župničko mjesto, da stupi u red reformiranih cistercita u opatiji »Marija Zvijezda« u Bosni. Tu je primio redovničko odijelo 15 kolovoza 1897.; jednostavne zavjete položio je 15 kolovoza 1899. a svečane 8 rujna 1903.

O. Anzelmo djelovao je mnogo godina kao učitelj i kateheta u samostanskom sirotištu sv. Bernarda, uz to bijaše duhovni vodja samostanskih naučnika i radnika. Bio je dobar pučki propovjednik, a naročito je narod hrlio na njegove korizmene propovijedi. Njegovo propovijedanje nije samo djelovalo na dušu nego i na srce, te su ih rado u B. Luci i inovjerci slušali.

Svjatovnom svećenstvu poznat je kao vrstan vodja duhovnih vježbi, koje je osobito ljubavljivo i požrtvovnošću vodio sve do 1935 god. Koliko se razabire iz njegovih bilježaka duhovnih vježbi bilo je preko 200 puta.

Otac Anzelmo bio je neobično pobožan i svet čovjek.

Pokoj vječni njegovoj svetoj i plemenitoj duši, a njegovim nećacima Ing. Vjekoslav Buždonu u Skoplju i časnoj sestri Leopoldini Buždon u Bos. Brodu naše iskreno saučee.

† DRAGOTIN ČESNIK

Na svojem domu pod Rožnikom u Ljubljani je umrl ugledni šolski upravitelj v. p. Drago Česnik, član svih nacionalnih organizacija in odbornik Soče. Blagopokojni naš Česnik je bil trdna noteanjska korenina, rojen v Knežaku 1865., studiral je v Ljubljani in se posvetil učiteljskemu stanu. Služboval je na Notranjskem v Orehku, St. Vidu in do rapalske pogodbe v Knežaku, kjer je imel leno premoženje. Naš narod ga je še v avstrijskih časih tako spoštoval, da ga je izvolil za svojega župana. Po svetovni vojni je služboval na Rakeku in v Platinu, kjer je bil upokojen 1924. V Ljubljani je kupil pod Rožnikom lepo vilo in se tu naselil s svojo družino. Bil je povsod priljubljen radi svojega kremenitega značaja in naprednega mišljenja. Podpiral je z delom in denariem vse napredne ustanove in sokolska društva.

Deloval je tudi pri naši Soči kot odbornik in vsi naši emigranti so ga radi imeli, ker je imel vedno odprto srce in roko za naše organizacije K Sv. Križu smo ga spremlili mnogi prijatelji in Sočani s praporom. Za slovo iz domače hiše mu je govoril Sočini tajnik in stanovski tovariš Urbančič Alojzij.

Zaslужnemu naprednemu borcu časten spomin, a uglednim sinovom in hčerki iskreno sožalje!

† ANTONIJA ŠTOKOVA

Maribor, novembra 1939. — Pred kratkim smo se za vedno poslovili od naše nepozabne ge. Antonije Štokove, trgovke v Kamnici ki je tragično preminula. Ko se je peljala z avtomobilom, je pokojnica padla iz avta in se smrtno ponesrečila. Zapušča dva nedoletna otroka in žalnočega soproga. Sožalje!

† JOŽEFA UDOVIČ

Maribor, novembra. — Umrla je naša rojakinja ga. Jožefa Udovič, doma s Krasa. Naše iskreno sožalje!

IN MEMORIAM ANTI JEKIĆU

New-York, 4 XI. — Pred dvije godine umro je u Brooklynu (New-York) naš zemljak Ante Jekić iz Ježenja, prvi poslovođa tvornice kekša. U mirno vrijeme služio je kao podoficir ratne mornarice u Pulj, a poslije prevrata kao kormilar trgovačkih i putničkih brodova, koji su plovili iz Trsta za Ameriku. Ostao je ovdje u New-Yorku gdje je marljivim i ustrajnim radom došao do lijepog položaja, ali u najboljoj dobi života, u 43 godini, otela ga nemila smrt koja je nastupila uslijed raka. — Pokojni Jekić ostavio je udovicu Anu rođ. Dobrila iz Pazina i troje neobskrbljene djece.

Prigodom dvogodišnjice smrti sjećamo se našeg Ante Jekića u listu našeg starog kraja, jer vidimo da »Istra« odaje poštovanje svojim zemljacima, čije kosti ne mogu da počivaju u rodnoj zemlji, našoj miloj Istri. A Ante Jekić je svojom čežnjom za Istrom zaslužio da u »Istri« bude spomenut. Pa kad to nije bilo prigodom njegove smrti, sjećamo ga se sada.

ISTRA I ISTARSKI HRVATI

Narodnopolisna crta — Napisao B. Brežki

(Svršetak)

Ovu smo »narodnopolisnu crtu«, kako ju je autor nazvao našli među starim papirima. Možda je to samo rukopis, a možda je — što je vjerojatnije — člančić bio negdje i oštampam, jer se poziva na prijašnje članke o Istri u »Obzoru«. Mora da je napisan negdje poslije 1883 godine, jer citira njemačku knjigu »Istrien«, koja je te godine štampana u Trstu.

Iako za nas danas članak ne iznosi ništa nova, drag nam je kao stara uspomena naših tadašnjih javnih radnika, a i interesantan je u toliko, što iz njega iako dosta netočno razabiremo, kakvo je otprilike bilo tadašnje stanje u Istri.

Glavne narodnosti su sada: hrvatska, slovenska i talijanska. Velim sada, ne samo toga, što o sadašnjosti govorim, nego i stoga, što slovenska narodnost u Istri, narodnost novijeg vremena. Dr. Simonj, znameniti geograf, profesor na bečkom sveučilištu nit sad za nju ne zna. Stalno je, da se je nekad od Kastva ravno pram sjeveru ne samo do granice između Istre i Kranjske — što je i danas — nego ča do Bistrice sve hrvatski govorilo. U samoj koparskoj okolici i danas ima zato dokaza. Tako je bivalo, što će biti mogli bi po prirodnim zakonima pogoditi, ali zašto preticati budućnost?

Sada stanuju u Istri Hrvati, Slovenci i Talijani. Gradjani su većinom Talijani, a

Hrvati i Slovenci po cijeloj Istri tako, da se može Istra po jeziku puka razdijeliti na hrvatsku i slovensku. Kao granica između njima može se odredit rijeka Dragonja, pak ravna crta, potegnuta od izvora njezina preko tako zvanog »čičskoga zemljišta«, između Novoga grada (Castelnuovo) i Lipe tako, da se jedna polovica Čiča s Novim gradom k Slovincima broji, a druga s Lipom k Hrvatima. Bolje bi doista bilo, kad nebi trebalo te granice činiti, bolje bi da se svi jednim imenom krstimo, da se tim lakše zajedničkom neprijatelju suprotstavljamo, ali ipak to nije toliko zlo: raznim okolnostima postali su od Hrvata Slovenci, mogu tim okolnostima i od Slovenaca Hrvati postati. Braća su to u svemu skoro jednaka, malo se razlikujuća.

Križek u svojoj statistici carstva austrijskoga veli, da ima u tako zvanom austrijskom primorju 151.000 Hrvata-Srba. Izračunao je to uslijed brojenja 1857, kad se je i po narodnosti brojilo, dočim se je to za posljednjih brojenja propustilo. »Hrvato-Srba« ne mora se tako uzeti, kao da bi u Istri i Srba bilo. On uopće uzimlje da su Hrvati i Srbi jedno te isto, te svigdje i gdje su samo Hrvati i gdje su samo Srbi, veli Hrvato-Srbi. Valjano bi rekli da ima u Primorju 151.000 Hrvata. Buduć pak niti u grofovstvu Gorici niti u slobodnom gradu Trstu

— osim nekoliko trgovaca — Hrvata nema, to Hrvati u Primorju spadaju svi u Istru,

to jest u Istri ima preko 150.000 Hrvata. Odbijemo li te od 255.000 stanovnika u Istri — broj je narasao od 1857—1869 za preko 20.000 — dobijemo 105.000 Talijana i Slovenaca. Koliko je jednih koliko drugih, ne nadohimo dokazano nigdje nit česa bi se držao. Valja ići u ustmenu predaju, a da ne pogriješimo ili da se ne varamo, budimo prijazniji Talijanom nego li nam. Dočim sam često čuo, da ima Talijana u Istri 50 hiljada, a i čitao to u predšastnicah »Obzora« — uzmimo da ih ima čak i 70.000, kako to »Naša Sloga« od 1. lipnja 1874 na vodi, — to imamo 35.000 Slovenaca. Odbijmo Slovence, odbijmo Talijane, oko kojih oni stanuju to jest stanovnike Kopra, Pirana i nekih manjih mjesta, po prilici 20 hiljada, to dobijemo u hrvatskom dijelu razmjer Talijana napram Hrvatima kao 50:150, kao 5:15, kao 1:3. Drugim riječima: Talijana ima jedna četvrtina, a Hrvata tri četvrtine.

A kako te tri četvrtine, kako ta četvrtina, kao Istran uopće živi? kakva mu je zemlja?

Potražimo li odgovor na to pitanje u kakvoj knjizi, to će on za stalno glasiti: »Istran siromašno živi, zemlja mu je siromašna«, možda i s dodatkom da je najsiromašnija pokrajina u carstvu.

Bez dodatka svakako je odgovor pravedan. — Istra je siromašna, ali nije ona uvijek takova bila, siromaštvo joj nije dar naravi. »Istra« pokazuje nam se sada kao siromah, ali siromašna odijela, kojima se odijeva, jesu ostanci dragocjene, sjajne oporave, a njegovo pokušstvo sastoji se iz pomrkle sjajnosti, koja pokazuje nekadašnje blagostanje — kaže ponešto poetički ali istinito neimenovani pisac knjižice »Istrien«. Hist. geogr. und statistische Darstellung der istrischen Halbinsel nebst den quarnerischen

Inseln« izašioj u Trstu godine 1883. Tomu su nam živi svjedoci velike ali razsahle bačve i zapušteni toči u istarskim klijetima. A kad je jednom tako bilo, znači da joj nije siromaštvo dar naravi, i da bi se moglo i odstraniti.

U njoj se proizvodi mnogo soli u raznim solanama, u izravnanim prostorijama kamo se more napušta, da sunčanom toplinom voda ishlapi, najveće oko Kopra i Pirana, u kojem se godimice 600.000 centa soli izvadja. U Labinu i Krapanskim dolcima, nedaleko ušća Raše, izvadja se na godinu četvrt milijuna centa smedjega kamenoga ugljenvlja. Na raznim mjestima ima veoma dobra kamena za gradnju, koji je poznat pod imenom »mramor istarski«.

Zemlja rodi pšenicom, kukuruzom i ponešto hajdom, krumpira ima veoma malo, jer ga u srednjoj i zapadnoj Istri veoma malo sade, zato ga je tim više u istočnoj strani gdje i uspijeva. Između ostalih plodova vrijedno je napomenuti kostanj, smokve, bademe, i što je glavno: mirisno ulje i slatko crno vino, kojima bi, kad bi kako valja uspijevali, mogla Istra sve svoje potrebe pokriti i prilično udobno živjeti.

Ime šume zaslužuje Učka i šuma Motovunska. Ponekad ima šumica, koje se svake pete, šeste godine sijeku. Pokrajina ima malo goveda, a koja su, slabša su. Konje zamjenjuju osli dapače u nekim općinama sami ljudi, tako, da koli ono, što je potrebno zemlji da rodi, toli ono, što je zemlja dala, ljudi sve na svojim plećima iznesu. Mnogo ima ovaca, koje se zadovoljavaju sa slabijom pašom ili se hrane većinom kušom (salvia) koji im je veoma dobra hrana. Peradi i to pilića i purića goje mnogo za Učkom i trguju s njima u raznim gradovima. Ruba bi se moglo više gojiti, nego se goji.